

EIFFEL

EIFFEL MÜHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS

Gioachino Rossini
Wolfgang Amadeus Mozart
Darius Milhaud

Figaro³

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

Tartalom

Cselekmény helyett	7
Párkapcsolatok és családtörténetek labirintusában – Rendezői vallomás	8
Játék, de nem vígjáték – Interjú Cser Ádám karmesterrel	9
Nádas Péter: <i>Világító részletek</i> – Részlet	12
Sztankay Orsolya: <i>Mi a családállítás?</i>	13
Hegedüs Géza: <i>Beaumarchais</i>	13
Forgách András: <i>Miért jó darab A bűnös anya?</i>	16

Contents

<i>In lieu of a plot</i>	20
<i>In a labyrinth of relationships and family histories</i> – <i>Thoughts of the director</i>	21
<i>Playful, but no comedy</i> – Interview with conductor Ádám Cser	22
Péter Nádas: <i>Bright Details</i> – Excerpt	28
Orsolya Sztankay: <i>What are family constellations?</i>	28
Géza Hegedüs: <i>Beaumarchais</i>	31
András Forgách: <i>Why is The Guilty Mother a good piece?</i>	32

*Gioachino Rossini
Wolfgang Amadeus Mozart
Darius Milhaud*

Figaro³

A sevillai borbély / Figaro házassága / A bűnös anya

Opera-mix két részben, magyar nyelven, magyar és angol felirattal

Il barbiere di Siviglia / Le nozze di Figaro / La mère coupable

(The Barber of Seville / The Marriage of Figaro / The Guilty Mother)

Opera-mix in two parts, in Hungarian, with Hungarian and English surtitles

Szövegíró *Prose* **LITKAI GERGELY, DÖMÖTÖR ANDRÁS**

Dalszövegíró *Librettist* **MÁTHÉ ZSOLT**

Zenei vezető, átkötő zenék *Music arranged and supplemented by* **CSEI ÁDÁM**

Rendező *Director* **DÖMÖTÖR ANDRÁS**

Dramaturg **BÍRÓ BENCE**

Díszlettervező *Set design* **HORVÁTH JENNY**

Jelmeztervező *Costume designer* **NAGY FRUZZINA**

Világítástervező *Lighting designer* **BAUMGARTNER SÁNDOR**

Videó *Video* **CZEGLÉDI ZSOMBOR**

Magyar nyelvű feliratok *Hungarian surtitles* **BENKŐ MINKA**

Angol nyelvű feliratok *English surtitles* **ARTHUR ROGER CRANE**

Ősbemutató: 2021. június 26., Eiffel Műhelyház – Bánffy Miklós terem

World premiere: 26 June 2021, Eiffel Art Studios – Miklós Bánffy Stage

Léon **TARJÁNYI TAMÁS**

Matusek Gyöngyi, terapeuta *Gyöngyi Matusek therapist* **SZTANKAY ORSOLYA**

Kántor Csaba (videón) *Csaba Kántor (on video)* **RUDOLF PÉTER**

Figaro **CSEI KRISZTIÁN**

Almaviva gróf *Count Almaviva* **FÜLEP MÁTÉ**

Rosina grófné *Countess Rosina* **MIKSCH ADRIENN**

Susanna **RÁCZ RITA**

Cherubino **KÁLNAV ZSÓFIA**

Bartolo / Bégearss **CSEI ANTAL**

Florestine **SÜLE DALMA**

Közreműködik a Magyar Állami Operaház Zenekara, Énekkara és Gyermekkara

Featuring the Hungarian State Opera Orchestra, Chorus, and Children's Chorus

Karmester *Conductor* **CSEI ÁDÁM**

Süle Dalma, Tarjányi Tamás

Cselekmény helyett

A *Figaro*³ egy vérbeli színházi este, amely során az alkotók ugyan alapoznak a nézők előismereteire, mégis úgy szőtték a történekek szálait, hogy a közismert cselekmény mellett meglepetéseket és újabb felismeréseket idézzenek elő a közönségben.

De hogyan is jött létre ez az előadás? Adott Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais drámatrilógiája és az általuk inspirált három opera. A francia polihisztor családtrilógiája három nagyon különböző epizódból áll. Az 1775-ös *A sevillai borbély* a nagy vígjátéki hagyományok és a commedia dell'arte jegyében született. A három évvel később írt *Figaro házassága* az arisztokratákról már a szolgálókra helyezi a fókuszot, a címszereplő monológjait a korban egyenesen lázítónak tartották – mindkét dráma csak a szerző a királyi családhoz fűződő baráti viszonyának köszönhetően kerülhetett színpadra. Beaumarchais aztán a francia forradalom után, 1792-ben folytatta a családtrilógiát, ekkor született *A bűnös anya* című „komoly erkölcsi dráma”, ami már szűkölködik vígjátéki elemekben, és súrolja a lélektani realizmus határait. Ez utóbbi darab ritkán bukkan fel a prózai és az operaszínpadokon: Magyarországon is csak egyszer, 1989-ben játszották Miskolcon, Gaál István rendezésében. A zeneszerzőket – szerencsénkre – mindhárom mű meghihlette. Az első résznek Gioachino Rossini szerezte a zenéjét 1816-ban. A második részből, a *Figaro házasságából* korábban született a zenés mű, Mozart mára szintén egyik leggyakrabban játszott vígoperája 1786-ban keletkezett. A trilógia harmadik részéből pedig Darius Milhaud, a francia modernizmus egyik legtermékenyebb alkotója, 1965-ben komponálta utolsó operáját.

E három művet szokták játszani együtt, legtöbbször három egymást követő estén – azonban világszinten is ritka az olyan próbálkozás, mint az Opera mostani ambiciózus kísérlete: hogy egy különleges és egyedülálló feldolgozás keretében találkozzanak a nézők mindhárom művel.

Dömötör András rendező alkotótársaival közösen egy olyan kerettörténetet írt a három darab köré, ami összefogja, ütközteti és harmonizálja a három zeneileg is élesen különböző opera világát, és megteremti a lehetőséget, hogy elmesélje a Beaumarchais-trilógiában 23 év leforgása alatt játszódó teljes családtrilógiát. Így született meg a QCSEK, azaz a Quantum Családi Egyensúly Központ ötlete: ebben a magyar milliárdos Kántor Csaba által alapított különleges intézményben az ember egy csúcstechnológiával dolgozó családállítás keretében ismerheti meg és dolgozhatja föl saját családjának történetét.

Az este központi szereplője *A bűnös anyában* felbukkanó Léon, aki a jól ismert Almaviva gróf és Rosina grófné húsz év körüli fia, és akinek életében felborult az egyensúly: a szerelme

elutasítván elfordul tőle, az apja ki akarja tagadni az örökségéből és be akarja soroztatni katonának, a szülei válófélben vannak, és alig beszélnek egymással. Ráadásul még Figaro sem igen tud neki segíteni – a hajdan mindent megoldó, ravasz és energikus szolgáló a harmadik részre kissé megöregedett, nem igazán van már elemében. Így Léon felkeresi a QCSEK központját, hogy egy terapeuta által vezetve megismerje családjának a múltját, szüleinek a történetét, ezáltal jobban megértse saját helyzetét, és kiutat keressen a problémáiból. A családállítás során generációs titkok és elhallgatások lepleződnek le előtte, igazán kényelmetlen információkra bukkan, de Léon kénytelen végigmenni a történeten, hogy megértse, ki is ő valójában. Hiszen meghozta a döntést: változást akar az életében – persze pozitív változást! Hogy ebből mi sikerül, az derüljön ki az előadásból!

Párkapcsolatok és család történetek labirintusában

Rendezői vallomás

„Ha humora és emberismerete miatt nem lenne régóta mániám Beaumarchais trilógiája, nem mentem volna neki ennek a munkának: hónapokon át kerestem, variáltam, bontottam elemekre a három darabot és a három operát, hogy egy olyan platformot tudjak kialakítani, ami a szükségyszerű szűkítések után is kerek történetként működik. Az eredeti anyagok esszenciájára akartam fókuszálni: a karakterekben rejlő tébolyra, ahogy kergetik, űzik, manipulálják, szeretik egymást. Beaumarchais órásmester volt eredetileg – lenyűgöző az a szerkesztettség, ahogy körbejárhatja szereplőit a párkapcsolatok labirintusában, miközben hatalmas ívet rajzol meg. Ezt magában egy-egy opera kevésbé tudja érzékeltetni, mint a három együtt.

A saját célokat így is megfogalmazhatnám: a fogaskerek mozgása, a szerkezet megmutatása érdekelt, és a rejtett összefüggések feltárása. Hiszek a családtörténetek öröklődő mintáinak csapdáiban, és érdekelt, hogy milyen lenne, ha a főhőssé tett Léonban összegeznék őket. Történetét nem egyenes vonalúan meséljük el, hanem olyan szabadsággal, amilyen csak egy természetes beszélgetést tud áthatni – vagy egy terápiát: asszociatív, körkörös eljutva a lényeghez, a személyiségben és az említett szerkezetben rejlő ellentmondásossághoz és annak feloldásához, a megbocsátáshoz. Szerelemgyerekem az előadás, nagyon örülnék, ha a nézők is velünk tartanának ebbe a világba.”

Játék, de nem vígjáték

Interjú Cser Ádám karmesterrel

Rossini, Mozart, Milhaud. Három világ, három kor. Hogyan lehet egymáshoz illeszteni a zenéjüket?

Rossini és Mozart jól illenek egymáshoz, Milhaud viszont egyáltalán nem passzol hozzájuk. Ezért van szükség egy történetre, mely segít abban, hogy mégis jól el tudjuk helyezni a muzsikájukat. Vagyis olyan dramaturgiai és történeti szerkezetbe kerül bele a három opera, melyben minden zenei részlet megjelenése érthetővé válik, a cselekmény jellegéből adódóan reményeink szerint mindig világos lesz, hogy miért csendül fel az adott Rossini-, Mozart- vagy épp Milhaud-részlet. Így a *Figaro*³ című előadásban mozaikszerűen rajzolódik ki a három mű, a részletekből nem az eredeti, hanem egy új logika mentén épül fel a zenei szövet. Valamiféle időutazásról van itt szó, hiszen a mi történetünkben a mából tekintünk vissza a múltba, és megpróbáljuk felfejteni a családi szálakat, és azt, hogy hogyan jutunk el a jelenbe, és mi befolyásolta azt, hogy a szereplők és a kapcsolataik, most ott tartanak, ahol tartanak. Ez egy olyan színházi darab, melynek a főszereplője maga az opera, a műfaj. Így nyer értelmet és jelentést a három opera szerepeltetése.

Ellentétben Rossini és Mozart zenéjével, Darius Milhaud¹ munkássága kevésbé ismert. Mit érdemes róla tudni?

Milhaud érdekesen állt a zeneszerzéshez, és az elméleti megközelítése nagyon imponáló számomra. Ő nem a hagyományokhoz ragaszkodott, hanem a saját korára akart reagálni a lehető legradikálisabb eszközökkel. Nem szerette például Debussyt, ki is mondta, hogy nem akar az ő általa használt erős formai követelményeknek megfelelni. Több mint 440 művet írt, köztük sok operát, balettet, kamarazenét. A 20. század egyik legtermékenyebb zeneszerzője, az úgynevezett francia Hatok tagja, akik olyan darabokat is írtak, melyekkel sokszor az volt a céljuk, hogy bosszantsák a kritikusokat.

Az 1965-ben bemutatott *A bűnös anyónál* például az volt az érzésem, hogy Milhaud egy az egyben ír egy dallamot a szövegre, majd attól tökéletesen független, harmóniai szempontból is nehezen értelmezhető, random közeget kialakító hangszeres szólamokat. Itt alig érzékelhető dramatikusság, a szervező elv pedig legfeljebb másfél-két ütem erejéig következetes, utána megint új anyag jön, aminek semmi köze az előző taktusokhoz.

¹ Marseille, 1892 – Genf, 1974.

Milhaud Amerikában tanított, Dave Brubeck, Philip Glass, Steve Reich tanára volt, vagyis egy nagyon komoly zeneszerző generációt nevelt ki. A *bűnös anyában* található is olyan szakasz, ami Brubecknél visszaköszön. Ahogyan egy-két olyan ütem is felfedezhető, melyben kristálytiszta jazzharmóniák és -szekvenciák hallhatók, szintén ahogyan Brubecknél is.

Elég sok kortárs, illetve a 20. század második felében komponált zene hallható mostanában. Milhaud vajon miért marad ki?

Bár zenéje kimeríthetetlenül ötletgazdag, kísérletező, lehet, hogy maga a szemlélet áll távol az itthoni zeneoktatástól, és emiatt nincs igazán a köztudatban.

Hogyan lehet ezt a nehéz zenei anyagot akár karmesterként, akár énekesként megtanulni?

Nagyon nehezen... A tanulási folyamat sok munkát és elemzést igényel, meg kell szokni a hangzást. A *Figaro*³ zenei anyagához hozzátartozik, hogy magam írok hozzá kis kiegészítő passzusokat. Ez úgy történik, hogy a karakterekhez választok őket jellemezni képes akkordokat a Milhaud-anyagból, és az valamiféle vezérmotívumként finoman megjelenik, ha az illető szóba kerül a prózai részekben.

Teljes zenekari anyagot írsz?

Egyetlen zenekari tétel van, amely egy hosszabb prózai jelenethez készül. A többi újonnan írt zenei rész kíséretként (continuószerűen) vagy hangulatfestő elemként szólal meg a zongorán. Írtam Mozart- meg Rossini-stílusban recitativókat, olykor némileg parodisztikus irányba eltolva a stílusidézetet. Az egész előadásban csak akkor van zene nélküli csend, amikor a figurák kilépnek a karakterükből, amikor „civil, magánemberként” szólalnak meg.

Hogyan választottátok ki, hogy mely operából mely részlet hangozzon el?

Ahogy a történet megkívánja, azokat a pillanatokat ragadtuk ki, melyek fordulópontot hoznak a múlt felfejtése szempontjából. Vannak áriák is, de főleg az együttesek izgalmasabból az aspektusból. A Rossini-részletek a legkarikatúrisztikusabbak, a leghumorosabbak, amit fokoz, hogy helyenként a zenekarba beleírtam plusz hangokat, így amikor a Gróf vezényel, az tényleg „rossz”. Az is különössé teszi az egész est zenei érzékelését, hogy a Gróf itt bariton, bár Rossininél tenor, a mi Figarónk basszus, pedig eredetileg bariton. Ezeket a változásokat is meg kell oldani, akár a hangszerelés, akár a hangnemek szempontjából. Ez óriási munka, egy végtelen, folyamatos elemzést és kreativitást igénylő folyamat, amiben nagyon jól tudunk együtt dolgozni Dömötör András rendezővel és az

egész alkotócsapattal. Van ennek az előadásnak egy nagyon erős pszichológiai síkjá, ami teret enged és követel annak, hogy az emberek személyes dolgai, viselkedési mintái, hátterei is megjelenjenek. Ez is nagyon összetartja az énekeseket, alkotókat. Nem vígjáték ez, de közben mégiscsak játék.

Az interjút készítette: Mátrai Diána Eszter

Nádas Péter: *Világló részletek* Részlet

„Ha ezekben a rejtett családi manőverekbe és perpatvarokba belegondol az ember, akkor látja, hogy a szülők és a nagyszülők miként szövik bele gyerekeik életébe azokat a több évszázadon át hurcolt és ápolt lelki gubancokat, tudatlanságuk, téveszméik, gonoszságuk, félelmeik és rettegésük gubancait, amelyekbe maguk is belekeveredtek és szenvednek is tőle. E gubancok némelyikétől, a beláthatóktól, én ugyan később függetleníteni tudtam magam, úgymond feltörni a titkosítás egymásba épített kódjait és pecsétjeit, a kulturálist és a specifikusan családít mintegy elválasztani, de ebben nincs semmi felszabadító, ezzel együtt úgy gondolom, hogy az ember minden egyediségével, szabadságának zabolátlan ösztönével együtt is egy fizikai és szellemi tákolmány. Lázadozik, aztán első adandó alkalmal visszaomlik a családi hagyomány ölébe. Személyes szabadsága csupán egy második, a szociálistól független dimenzióban működik. Szociálisan szabályozott keretek között csupán tákolmányként számíthat némi önállóságra, illetve függetlenségi törekvéseinek szellemi és emocionális keretét éppen összetákoltságának egyediségéből nyeri. Az egyediség közel sem szabadság.”²

2 Nádas Péter, *Világló részletek*, Jelenkor Kiadó, Bp., 2017. 532.

Sztankay Orsolya: *Mi a családállítás?*

Bert Hellinger német pszichoterapeuta a nyolcvanas években kezdte el a családállítás módszerének kidolgozását. Felfigyelt arra, hogy lelki és testi problémáink kialakulását nem mindig tudjuk saját életeseményeinkkel megmagyarázni. Lehetnek olyan elakadások az életünkben, amelyeknek gyökere nem a személyiségünkben rejlik. Hellinger fedezte fel, hogy létezik egy közös „családi lélek” vagy „családi emlékezet”, mely tartalmaz mindent, ami a családukban történt, és hatással van az egyének sorsára. Így sorsunk nagyon szorosan összefonódik elődeink sorsával, és gyakran ugyanazok a minták, dinamikai működések jelennek meg a saját életünkben, mint őseinkében. Ez a „családi emlékezet”, vagy ahogy a családállítás szakirodalmá nevezi, „mindent tudó mező”, meghatározott törvényszerűségek alapján működik, ha ezek sérülnek, az generációkon keresztül negatív hatással lehet a családtagokra. A családállítás ezzel a „mezővel” dolgozik, ami a térben szereplők segítségével megjeleníthető, és így a rejtett kötődések, erőviszonyok életre kelnek, a sérülések feltárhatók és tudatos szintre hozhatók, ezáltal láthatóvá válik, hogy egy jelenbeli probléma milyen családi esemény következménye.³

2021

Hegedüs Géza: *Beaumarchais*

Ezt a különös nevet, Beaumarchais, ami francia nyelven „szép üzlet”-et vagy még inkább „jó üzlet”-et jelent, a jó humorú XV. Lajos király adta nemesi névként Pierre Augustin Caronnak (1732-1799), amikor sikeres üzletemberként lovagi rangra emelte. Akkor a monsieur Beaumarchais-vá nemesedett Caron mester sok mindenről volt nevezetes, csak arra nem gondolt senki, hogy színjátékokat is fog írni, és éppen ezzel lesz halhatatlan. És amikor idővel világszerte ünnepelt színpadi szerző lett, általában már elfeledkeztek róla, hogy mesteri

3 Sztankay Orsolya, Matusek Gyöngyi terapeutát alakító színésznő tíz éve foglalkozik családállításal.

Cser Krisztián, Kálnay Zsófia, Miksch Adrienn, Fülepp Máté, Rácz Rita, Süle Dalma, Cseh Antal

órásnak indult, zenélő órák keresett szakembere volt. Egyszeriben foglalkozást és életmódot változtatott és megbecsült, lant- és hárfaművész, a király unokáinak zenetanára lett, hogy hamarosan merész üzletemberré váljék, aki egy időre börtönbe is kerül hivatalnokok megvesztegetéséért. A börtönben azonban írt egy multságos önéletrajzt, amelyben pontos névvel és címmel felsorolta azokat az állami főtisztviselőket és főbírákat, akik elvárták tőle, hogy vesztegesse meg őket. Ez a mű – *Beaumarchais úr emlékirata* címen – eljutott a királyig, hiszen ő maga küldte el egy megfizetett börtönőrrel az uralkodóhoz. Botrányos sikere volt. Neki azonnal megkegyelmeztek, mint a korrupciók leleplezőjének. Egy miniszter és néhány főbíró öngyilkos lett, nagyurak egész sora került börtönbe. És csak ezek után kezdett színdarabokat is írni.⁴

Forgách András: *Miért jó darab A bűnös anya?* Részlet

Beaumarchais finom csúsztatással jeleníti meg gaz erkölcsi billenékenység, illetve egy család széthullásának természetrajzát. (...) Az egyetlen gyógyszer az események rekonstrukciója: hús évre visszamenőleg. Ki mit mondott, mikor és kinek? A múlthoz kell viszonyulnunk. A két fiatal friss szerelmi története csak visszhang, ürügy, olykor a valódi nagy szenvedélyek tényleges hiányának kifordított képe: epekedésük, sóvárgásaik, évdéseik alá vannak rendelve egy másik történetnek, ahogy létükben is teljesen kiszolgáltatottak a [szülőiknek]. (...) Csak az emlékezés korrumpálatlansága adhat reményt bármilyen emberi folytatódásra. Hőseink agyonkultivált érzelmei így kapnak magyarázatot: az elvesztett idill utáni sóvárgás, a megbánás kultusza (...) kitölti egész lényüket. Nem bonyolult emberek – sorsuk meglehetősen hétköznapi. Gyilkos neheztelés, büntudat és egymásrautaltság: így foglalhatjuk össze az Almaviva házaspár történetét. (Egy alagsori lakásban talán szurkálással végződne az ügy.)

És ehhez az alapegyszerűséghez a lebonyolítás egyszerűsége, szinte matematikai megtervezettsége párosul. Kibújik Beaumarchais-ból a hajdani órásmester, a fogaskerekek titkos

⁴ Hegedűs Géza: *Világíradalmi arcképcsarnok I.* Trezor Kiadó, Bp., 1994.

ismerője, akit találmánya, a zsebórában is alkalmazható lengéscsillapító juttatott huszonevesen a királyi udvarba, ahol nemsokára XV. Lajos bánatos, csúnya és – megfelelő rangú férj hiányában – facér leányainak dilettáns hárfaoaktatója lesz, valamint udvaronc, titkos ügynök, börtöntöltelék, népi hős, milliomos és drámaíró.⁵

⁵ Előszó a dráma magyar fordításához, *Színház* dráma melléklet, 1988. április.

In lieu of a plot

*Figaro*³ offers a true theatrical night where, although the creators rely on the audience's existing knowledge, the strands of the story are intertwined in a manner that brings surprises and new realisations in addition to the well-known plots.

But how exactly did this performance come about? Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais's drama trilogy and the three operas they inspired were given. The French polymath's family trilogy consists of three very different episodes. *Le Barbier de Séville* (*The Barber of Seville*) was written in 1775 in line with the great comedic traditions as part of the commedia dell'arte genre. *Le Mariage de Figaro* (*The Marriage of Figaro*), written three years later, transfers the focus from aristocrats to servants, with the monologue of the titular character considered to be quite revolutionary at the time – both dramas were put on stage only thanks to the author's friendship with the royal family. After the French Revolution, Beaumarchais continued his family history in 1792, when he wrote the "serious moral drama" *La Mère coupable* (*The Guilty Mother*), which has few comedic elements and borders on psychological realism. This latter piece is seldom seen on prose or opera stages: even in Hungary, it was performed only once, in 1989, when it was directed by István Gaál in Miskolc.

Luckily, all three of these works inspired composers. Gioachino Rossini composed music to the first part in 1816. Interestingly enough, music was written for the second part, *The Marriage of Figaro*, even sooner: Mozart's comic opera, which has become one of his most popular in the genre, was written in 1786. The third part of the trilogy was made into an opera by Darius Milhaud, one of the most prolific creators of French modernism, who wrote his last opera on its basis in 1965.

These three works are often performed together, usually on three consecutive nights. However, there are few attempts like the Opera's ambitious experiment, which allows audiences to experience all three pieces as part of a special, unique performance.

Together with his partners in creation, András Dömötör wrote a frame story for the three pieces that joins, clashes, and harmonises the worlds of these three musically distinct operas while providing a possibility to tell the entire family history that takes place in the Beaumarchais trilogy in the space of 23 years. This led to the creation of QCSEK (the Hungarian acronym for Quantum Family Balance Centre), which is a special institution established by the Hungarian billionaire Csaba Kántor that allows people to learn about and process their own family histories using state of the art family constellations.

The evening's main role is played by Léon from *The Guilty Mother*, the twenty-something son of the popular Count Almaviva and his wife Rosine, whose life has just been up-ended: his love has rejected him, his father wants to write him out of his will and enlist him in the army, and his parents are divorcing and are barely on speaking terms. Even Figaro is unable to help him: the wily and energetic servant who had previously been able to find a solution to every problem has grown quite old by the third part of the story, and he is no longer at the top of his game. And so Léon contacts the QCSEK centre to learn about his family's past and his parent's histories with the help of a therapist in the hope of better understanding his own situation and finding a way out from the quagmire of his own problems. The family constellations uncover secrets that had been kept hidden for generations, including some truly disturbing information; nevertheless, Léon is forced to go through the story to understand who he really is. He has made his decision: he wants change in his life, and of course he wants that change to be positive! The evening will reveal whether he was successful or not!

In a labyrinth of relationships and family histories

Thoughts of the director

"Had I not been obsessed with Beaumarchais's trilogy for a long time because of its humour and insight into human nature, I would not have taken this project on: for months I sought out, altered, and broke down the elements of the three pieces and three operas to arrive at a platform that can work as a story on its own even after the necessary constrictions. I wanted to focus on the essence of the original materials: the crazed behaviour of the characters as they chase, follow, manipulate, and love each other. Beaumarchais had originally been a watchmaker – the editing that he uses to delineate his characters in the labyrinth of relationships while composing an enormous arc is truly fascinating. The individual operas are by themselves not able to convey this feeling in the way the three of them together can.

To describe my own goal: I wanted to show the movement of the cogs and the inner workings of the instrument while uncovering hidden connections. I believe in the inherited patterns of family histories, and I was interested in what it would be like if we would compile all of them in Léon as the protagonist. The story is not told in a linear manner, but with a freedom that can be present only in a natural conversation – or in a form of therapy: in an associative manner, taking a roundabout way to get to the essence, the contradictions in personality and the structure mentioned above, and to resolving those contradictions by way of forgiveness. The performance is a product of love, and I would be very happy if the audience would accompany us on our journey into this world.”

András Dömötör

Playful, but no comedy

Interview with conductor Ádám Cser

Rossini, Mozart, Milhaud. Three worlds, three periods. How can their music be joined together?

Rossini and Mozart are well suited to each other, but Milhaud is not a good match at all. That is why we need a story that helps us in successfully placing their music within the piece. The three operas are placed in a dramaturgical and historical structure where the appearance of all musical details become understandable and where we hope that the nature of the plot makes it clear why we use a Rossini, Mozart, or Milhaud excerpt at any given time. In the performance of *Figaro*³, the three works are used as a mosaic, with the musical texture using the excerpts not along the lines of the original logic, but this new logic. This provides a form of time travel experience, as the story looks back to the past from today as we try to unravel the familial strings, how we progressed to the present, and what influences the current state of the characters and their relationships. This is a theatrical piece where the main character is opera as a genre. That is what gives meaning and depth to including all three operas.

Contrary to the music of Rossini and Mozart, Darius Milhaud¹ is not as well-known. What is worth knowing about him?

Milhaud had an interesting approach to composing music, and I am greatly intrigued by his theoretical concept. He did not cling to traditions, instead wanting to react to his own age with the most radical methods possible. For example, he did not like Debussy, even saying that he did not want to conform to the strong formal requirements used by him. Milhaud wrote more than 440 works, including a number of operas, ballets, and chamber music. He is one of the 20th century's most prolific composers and a member of the French "Les Six", which wrote a number of pieces with the sole intent of annoying critics.

For example, I feel that in *The Guilty Mother*, which premiered in 1965, Milhaud wrote a tune directly for the text and then composed musical parts that are wholly independent, difficult to interpret as regards their harmonies, and form a random medium. There is hardly any drama, and the organising principle is consistent for no more than one-and-a-half to two bars, after which it is again followed by new material that has nothing to do with previous measures.

Milhaud taught in America and his students included Dave Brubeck, Philip Glass, and Steve Reich: he educated a very important generation of composers. Even *The Guilty Mother* contains sections that can be heard in Brubeck's works. And there are even one or two bars that contain crystal clear jazz harmonies and sequences, just like with Brubeck.

A lot of contemporary music and music composed in the second half of the 20th century is being performed lately. Why is Milhaud usually left out?

Although his music is inexhaustibly rich in ideas and experimental, it is possible that it is his approach that is far from music education in Hungary, and so he is not as well-known.

How is it possible to learn this difficult music, either as a conductor or as a singer?

It is very difficult... The learning process requires a lot of work and analysis, and it involves getting used to the sound. The music in *Figaro*² involves me writing little musical passages to complement the piece. This was carried out by selecting chords from the Milhaud piece that are suitable for portraying the characters and using those as a gentle main motif when the given character is mentioned in the spoken parts.

¹ Marseille, 1892 – Geneva, 1974

Did you write for the entire orchestra?

There is only one movement written for the orchestra, which is meant for a longer spoken scene. The rest of the new music provides accompaniment (similar to a continuo) or is played on piano to provide a background atmosphere. I also wrote recitativos in the style of Mozart and Rossini, sometimes moving the style into the territory of parody. During the entire performance, the only time there is silence without any music is when the actors break character and speak as "civilians" or "private persons".

How did you choose which excerpt to play from which opera?

We seized the moments required by the story and that resulted in a turning point for the purposes of forgetting the past. Although the piece includes arias, it is the instrumented parts that are more exciting for the purpose. The Rossini excerpts are the most characteristic and the funniest, which is enhanced by the fact that I added additional notes to the orchestral music, so for example when the Count conducts music, it really does sound "bad". The musical evaluation of the entire night is made all the more unique by the fact that the Count is a baritone even though Rossini wrote the role as a tenor, and our Figaro is a bass even though the original is a baritone. Solutions had to be provided for these changes, both as regards the instrumentation and the tone. This is an enormous task, a process that requires endless and continuous analysis and creativity. Luckily, the ability to cooperate with both the director András Dömötör and with the entire creative team is excellent. The performance has a very distinct psychological level which provides a range of possibilities and also requires that the personal affairs, behavioural patterns, and backgrounds of people also be portrayed. This helps bind the singers and creators together. Although this is no comedy, it is still playful.

Interview by: Diána Eszter Mátrai

Péter Nádas: *Bright Details*

Excerpt

"If one thinks about these hidden family manoeuvres and squabbles, it is possible to see how parents and grandparents pass on to their children the psychological tangles, ignorance, misconceptions, evils, fears, and worries that have been carried around for centuries and that they themselves were involved in and suffered from. Although I was later able to untangle myself from some of these, the surmountable ones, and to decode and break the seal of the various layers of secrecy, to separate the cultural ones from those specific to the family, there is nothing freeing about this action. Nevertheless, I feel that man is a physical and intellectual amalgam together with all his uniqueness and the unchecked instincts of his freedoms. Man first riots and then falls back into the lap of family traditions at the first possible opportunity. Personal freedom works only in a second dimension, one that is independent of the social dimension. Within a framework regulated by social dictums, man can expect a certain level of independence only as a contrivance, and obtains the intellectual and emotional frame of the struggles for independence precisely from the uniqueness of this makeshift nature. Uniqueness is far from freedom."²

Orsolya Sztankay: *What are family constellations?*

The German psychotherapist Bert Hellinger started working on the family constellations method in the 1980s. He noticed that the development of psychological and physical issues cannot always be explained by the events in the subject's own life. There may be difficulties in one's life where the roots are found elsewhere than in our personalities. Hellinger discovered a shared "family spirit" or "family memory" that includes everything that happened in the family and that affects the fate of the individual. As a result, our fate is closely linked to the fates of our ancestors, and the same patterns and dynamic functions that were present

² Péter Nádas, *Világó részletek [Bright Details]*, Jelenkor Kiadó, Bp., 2017. 532.

in our ancestors often appear in our own lives. This “family spirit”, or, as the family constellation literature refers to it, “knowing field”, functions on the basis of certain specific laws; if these laws are damaged, there may be negative consequences for family members for generations to come. Family constellations work with this “field” which can be portrayed using actors in the field, allowing hidden links and balances of forces to be uncovered and injuries to be discovered and brought into the conscious realm, making it possible to see the family event that led to a current problem.³

2021

Géza Hegedüs: *Beaumarchais*

This special name, Beaumarchais, which means “nice business” or “good business” was bestowed upon Pierre Augustin Caron (1732-1799) by the good-humoured King Louis XV as a noble title when he knighted Beaumarchais as a successful businessman. Although Master Caron, elevated to the rank of Monsieur Beaumarchais, was renowned for many things, nobody imagined he would write plays, and that that is what would make him immortal. And by the time he became a playwright celebrated all across the world, it was generally forgotten that he had started out as a masterful watchmaker whose musical watches had been in high demand. He chose a new career and even changed his lifestyle to become a revered lute and harp player, teaching music to the king’s grandchildren, and then going on to become a daring businessman who was even jailed for a short time for bribing officials. However, while incarcerated, he wrote a humorous autobiography in which he named every state official and magistrate that expected him to provide a bribe. The work – entitled *The Memoires of Monsieur Beaumarchais* – even reached the King, as Beaumarchais himself paid a prison guard to have it delivered. The work enjoyed scandalous success. Beaumarchais was immediately pardoned as a champion for uncovering corruption. A minister and some magistrates ended up committing suicide, and a whole slew of high-ranking officials ended up in jail. And Beaumarchais only started writing plays after all this.⁴

³ Orsolya Sztankay, the actress who portrays the therapist Gyöngyi Matusek has been dealing with family constellations for ten years.

⁴ Géza Hegedüs: *Világirodalmi arcképcsarnok I. [Portraits from the Literature Around the World I]*. Trezor Kiadó, Bp., 1994.

András Forgách: *Why is The Guilty Mother a good piece?*

Excerpt

Beaumarchais depicts the delicate balance of moral turpitude and the breaking up of a family with a slight exaggeration. (...) The only medicine is reconstructing the events, going back twenty years. Who said what, at what time, and to whom? We have to reach back into the past. The story of the two young lovers is merely an echo, an excuse, though at times it is the reverse image of the actual absence of true passion: their desires, longing, and gnawing are subordinated to another story, just as their entire existences are wholly defenceless against the [parents]. (...) Only the incorruptibility of remembering can give rise to any form of hope for continuing in a manner worthy of human dignity. That is how the overly cultivated emotions of our heroes are explained: the desire for a lost idyll and the culture of repentance (...) fills their entire being. They are not complicated people – their fate is quite common. The story of the Almaviva couple can be summarised simply: murderous resentment, guilt, and dependency on each other. (If they lived in a basement flat, the whole affair might have ended with a stabbing.)

And this basic simplicity is paired with the starkness of implementation and a mathematically design. The former watchmaker in Beaumarchais rears his head: the secretive knower of cogs whose invention of an escapement suitable for use in pocket watches landed him in the royal court when he was still in his twenties as the dilettante harp teacher of Louis XV's sorrowful, ugly, and, in absence of a husband with suitable rank, unwed daughters, and he went on to become a courtier, secret agent, jailbird, hero to the people, millionaire, and playwright.⁵

⁵ Foreword to the Hungarian translation of the drama, *Színház [Theatre]* drama supplement, April 1988.

Tarjányi Tamás, Cser Krisztián, Miksch Adrienn, Süle Dalma, Fülep Máté, Rácz Rita

Felelős kiadó *Responsible publisher:* **Dr. Ókovács Szilveszter,**
a Magyar Állami Operaház főigazgatója *General Director of the Hungarian State Opera*
A műsorfüzetet szerkesztette *Booklet edited by* **Mátrai Diána Eszter**
Angol és magyar fordítás *English and Hungarian translation*
Multi-Lingua Fordító és Tolmács Kft. *Multi-Lingua, Inc.*
Fotók *Photos:* **Nagy Attila**
Képszerkesztő *Photo editor:* **Iványi Jozefa**
Grafikai terv, nyomdai előkészítés *Layout:* **Mátai és Vég** *Kreatív Műhely*
Frissített kiadás: 2024 *Revised edition: 2024*

Kálnay Zsófia, Miksch Adrienn, Fülep Máté

STRATÉGIAI PARTNEREK
STRATEGIC PARTNERS

ARANY FOKOZATÚ TÁMOGATÓK
GOLD LEVEL SPONSORS

